

емоційність процесу навчання. Реалізувавши їх, вчитель сформує в учнів пізнавальний інтерес, в якому поєднуються інтелектуальні, вольові та емоційні компоненти. Найвиразніша його ознака – активні дії учня. Тому ініціативність пошуків, самостійність учнів у здобутті знань – найхарактерніше виявлення пізнавального інтересу, який не тільки істотно впливає на всі психічні процеси, а й змінює загальну спрямованість активності особистості [2].

Складність взаємодії педагога з учнями в процесі особистісно-орієнтованого підходу до організації навчання – не лише у високих вимогах до комунікативної культури вчителя, а й у оволодінні способами залучення дітей до спільної діяльності. Майстерність спілкування вчителя полягає саме в тому, щоб допомогти учням стати активними співучасниками взаємодії. Якщо такої співучасті немає, то педагогічне спілкування є формальне, вплив його незначний [4].

Отже, основними особливостями особистісно-орієнтованого підходу до організації навчання в початковій школі є: конструювання дидактичного матеріалу різного типу, виду й форми, визначення мети, місця й часу його використання на уроці; продумування вчителем можливостей для самовияву учнів; проведення спостережень за школярами; надання учням можливості запитувати, не стримуючи їхньої активності й ініціативи; заохочення висловлених учнями оригінальних ідей і гіпотез; організація обміну думками, поглядами, оцінками; стимулювання учнів до активних дій із засвоєння знань; прагнення до створення ситуації успіху для кожного школяра; залучення учнів до використання альтернативних шляхів пошуку інформації під час підготовки до уроку; використання суб'єктивного досвіду кожного учня; застосування складних ситуацій, що виникають у процесі уроку, як ділянки застосування знань; продумане чергування видів робіт, типів завдань для зниження стомлюваності учнів.

Список використаних джерел

1. Коломієць Н. Інтерактивні технології в особистісно-зорієнтованій освіті / Н. Коломієць // Відкритий урок. Розробки. Технології. Досвід. – 2006. – №9. – С.12-15.
2. Кравченко Г. Ю. Теоретико-методологічні основи особистісно-орієнтованої освіти / Г.Ю.Кравченко // Початкове навчання та виховання. – 2005. – № 25. – С.2-3.
3. Лукіна Т. О. Реалізація державної політики в розвитку особистісно-орієнтованої освіти / Т. О. Лукіна // Педагогіка і психологія. – 2004. – №3. – С.85-97.
4. Набой С. Особистісно-орієнтоване навчання в початковій школі / С. Набой // Початкова школа. – 2005. – №1. – С. 1-5.

УДК 378.14.13:004.5.031

ВАЙДАНИЧ О. І.
ВАСИЛИНКА М. І.
Мукачівський державний університет, Україна

ТОЛЕРАНТНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ

У зв'язку із глобалізацією, масштабами міграційних явищ і проблемами мультикультуралізму перед багатьма співтовариствами, що представляють різні культури та вірування, постає питання про те, як навчитися жити разом. Держава має

формувати суспільство, яке складається з особистостей, що однією з цінностей визначають готовність до міжкультурних контактів та діалогу, який спирається на принципи толерантності.

Проблемі виховання толерантності присвячено дослідження багатьох пелагогів, психологів, філософів. Науковцями це поняття розглядається як певна філософія (В. Лекторський), категорія відносин (О. Клепцова, В. Маралов, В. Сітаров, О. Соколова, Г. Солдатова), толерантна свідомість (О. Асмолов, О. Газман, О. Грива, О. Кондаков, О. Насиновська), пізнавальна стратегія (А. Коржуєв, Н. Кудзієва, В. Попков, М. Поташник), основа свободи, поваги до прав іншої людини, терпимість, ненасильство, культура компромісу, діалог, особистісна або суспільна характеристика, яка припускає усвідомлення того, що світ і соціальне середовище багатомірні (М. Горват) [1, с. 22].

Аналіз філософських, педагогічних та лексикографічних джерел засвідчує, що толерантність – це не завжди терпимість, а активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини. Але, щоб бути толерантним, потрібно виховувати толерантність починаючи з перших свідомих років життя дитини. Толерантна свідомість молодших школярів формується у навчально-виховному процесі завдяки орієнтації їх на культурний вибір, надання можливості сповідати свою релігію, національну, народну культуру, визнання права на рівнозначне існування і розвиток всіх соціальних верств населення в сучасному світі [1].

Словник іншомовних слів тлумачить «толерантність» як терпимість до думки іншого та до іншого віросповідання. Варто наголосити, що поняття «толерантність» у різних мовах відрізняється і смисловими відтінками: в англійській мові толерантність – «готовність і здатність без протесту сприймати особистість або річ»; у французькій – «повага свободи іншого, його способу мислення, поведінки, політичних та релігійних поглядів»; у китайській – уміння «дозволяти, допускати, проявляти великодушність до інших; в арабській – «прощення, м'якість, співчуття, терпіння», у персидській – «терпіння, терпимість, стійкість, готовність до примирення» [2, с. 235].

Сензитивність молодшого шкільного віку щодо виховання толерантності зумовлена тим, що з приходом дитини до школи починає складатися взаємодія між учнями, які є представниками різних мікросоціумів із певним життєвим досвідом, що впливає на загальний розвиток особистості; змінюється співвідношення нервових процесів збудження і гальмування, що виступає основою для формування самоконтролю, свідомої регуляції поведінки. Саме в цьому віці продуктивно відбувається оволодіння регіональною культурою у зв'язку з активним формуванням характеру, установок, стереотипів поведінки і мислення, світогляду особистості.

Одним із важливих засобів виховання толерантності молодших школярів є музика. У роботах С. Бекіної, О. Радиної, Є. Соковніної підкреслюється, що в процесі сприймання музики у молодших школярів розвивається здібність до співпереживання іншій людині. Мистецтво відображає ідеї гармонійного існування різного в єдиному, віддзеркалення багатства гармонійного поєднання індивідуальних виявів. Музичне мистецтво здатне через емоційну дію і рефлексію впливати на

особистісне відношення людини до оточуючої дійсності [3, с. 227]. Слід відзначити, що музичне виховання на основі національної культури сусідніх народів дає можливість краще розуміти й оцінювати їх музику, що є одним із найважливіших засобів виховання толерантного відношення учнів один до одного.

Як показує педагогічний досвід, доцільно впроваджувати у навчально-виховний процес початкової школи методику виховання толерантності, що спрямована на ознайомлення з музикою та традиціями різних народів і включає наступні методи та прийоми: метод спонукання до співпереживання емоційно-сислової інтонації, метод конструктивного діалогу, прийоми імпровізації інтонації, театралізації, персоналізації. При цьому слід враховувати вікові особливості молодших школярів. Зокрема: на уроках музичного мистецтва в першому і другому класі увага акцентується на вокально-хоровій діяльності, слуханні музики, знайомстві з культурою і традиціями інших народів світу. Учні беруть участь у ігровій програмі «Не маєш друга – шукай, а знайшов – тримай», у моделюванні і розв'язанні проблемних ситуацій, у проведенні серій ігор-тренінгів, відвідують концерти. В третьому-четвертому класі молодші школярі демонструють свої творчі здібності, займаються імпровізацією, знайомляться з народними іграми, танцями та піснями, більше уваги приділяється театралізованій діяльності. Діти залюбки беруть участь у колективній творчій справі «Культура світу», відвідують фестивалі народної творчості.

Таким чином, музичне мистецтво відкриває учням еталони терпимого відношення до іншої людини. У сприйманні музичного мистецтва і в процесі виконавської діяльності відбувається прийняття автора або героя твору, а також ідеї однолітка при позитивному її оцінюванні. Учень має нагоду виразити співчуття автору, герою твору або однолітку, на основі чого виникає бажання надати допомогу однолітку у виконавській діяльності. Перенесення таких відносин у сферу реальних взаємостосунків виховує у молодших школярів толерантність.

Список використаних джерел

1. Горват М. В. Виховання толерантності в процесі інтерактивного педагогічного спілкування / М. В. Горват – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2013. – 221 с.
2. Койкова Е. І. Мистецтво як засіб виховання толерантності молодших школярів / Е. І. Койкова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – Зб. статей : Вип.14. Ч.2. – Ялта : РВВ КГУ, 2007. – С. 233-238.
3. Койкова Е. І. Особливості виховання толерантності у молодших школярів / Е. І. Койкова // Гуманізація навчально-виховного процесу : Зб. наук. праць Вип. 38 / за заг. ред. В.І. Сипченка. – Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2007. – С. 225-229.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>